

Elżbieta Wronka

Krótką historia Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc. i jej wpływ na amerykańską politykę zagraniczną w latach 1921-1941

Wieki Stare i Nowe 4(9), 141-159

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ELŻBIETA WRONKA

Krótką historia Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc. i jej wpływ na amerykańską politykę zagraniczną w latach 1921—1941

Od Inquiry do Amerykańskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych

Początki Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc. sięgają końca konferencji, która odbyła się w Paryżu w 1919 roku. Po raz pierwszy w historii Stanów Zjednoczonych do przygotowania stanowiska USA na konferencję pokojową zostali zaangażowani eksperci i naukowcy, których zadaniem było zbadanie i wskazanie politykom właściwych rozwiązań w kwestiach światowego pokoju. Taka grupa ekspertów — nazwana Inquiry — została powołana do życia przez Edwarda M. Housa, doradcę prezydenta Woodrowa Wilsona, w roku 1917.

Prace Inquiry, polegające na przeprowadzeniu systematycznej, szczegółowej analizy sytuacji politycznej i ekonomicznej na świecie, pozwoliły administracji Wilsona wypracować szczegółowe cele polityki zagranicznej USA. Działalność grupy ekspertów była utrzymywana w ścisłej tajemnicy. Dzięki zgromadzonym materiałom delegacja amerykańska na konferencji w Paryżu nie ograniczyła się wyłącznie do reakcji na wydarzenia, z którymi musiała się zmierzyć, ale zaprezentowała także stanowisko „naukowe o globalnym charakterze”, jak określili je sami członkowie Inquiry.

Od strony instytucjonalnej Inquiry było pierwszym w historii polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych ciałem doradczym powstałym z inicjatywy prezydenta i działającym na jego zlecenie. W skład tego „think tanku”, jak popularnie określano Inquiry, wchodził intelektualistów, specjalistów róż-

nych dziedzin nauki oraz ludzie polityki. Organizacja ta jako pierwsza wykorzystowała wiedzę z zakresu geografii dla nakreślenia możliwych kierunków ekspansji ekonomicznej Stanów Zjednoczonych. Prace Inquiry, jej wizja polityki zagranicznej i roli USA w świecie były następnie kontynuowane przez Radę ds. Stosunków Zagranicznych, której działalność jest tematem niniejszego artykułu. Koncepcje nakreślone i sukcesywnie wprowadzane w życie najpierw przez Inquiry, a później przez Radę zapoczątkowały odchodzenie od polityki izolacjonizmu w kierunku ekspansjonizmu. Efekt tych działań, nie tylko w wymiarze ekonomicznym, lecz także kulturowym, w roku 1941 został określony przez Henry'ego Lucy'ego jako American Century (amerykańskie stulecie).

Okres konferencji kończącej I wojnę światową był czasem intensywnych prac członków Inquiry, którzy stanowili większość delegacji amerykańskiej. Zaproponowane przez nich koncepcje nie zawsze spotykały się z akceptacją. Najwięcej emocji wzbudzała kwestia nowej organizacji międzynarodowej, która zapewniłaby pokój na świecie. Odrzucenie przez amerykański senat ratyfikacji przystąpienia USA do Ligi Narodów było największą porażką członków Inquiry. By nie zaprzestać swych badań i zmarnować wypracowanych już koncepcji, eksperci postanowili kontynuować działalność w ramach nowej organizacji o charakterze międzynarodowym.

W czasie paryskiej konferencji mieli oni możliwość nawiązania kontaktu z podobnymi organizacjami doradczymi działającymi w krajach europejskich, przede wszystkim zaś w Wielkiej Brytanii. Konferencja przebiegała jako cykl półoficjalnych spotkań, odbywających się w hotelach i restauracjach Paryża, które przerywane były zebraniem o charakterze formalnym w poszczególnych grupach tematycznych. Spotkania nieformalne stworzyły szansę na ukonstytuowanie się międzynarodowej organizacji skupiającej naukowców, polityków i dyplomatów zainteresowanych dalszą — również po zakończeniu konferencji — współpracą i kreowaniem polityki międzynarodowej.

Do jednego z takich nieformalnych spotkań doszło 30 maja 1919 roku w paryskim Hotelu Majestic. Uczestniczyli w nim członkowie Inquiry i przedstawiciele delegacji Wielkiej Brytanii. Celem tego nieoficjalnego zebrania obu stron było ustalenie, „jak ich przyjaźń i partnerstwo mogą być zachowane i utrwalone po zakończeniu konferencji”¹. Uczestnicy spotkania zaproponowali utworzenie anglo-amerykańskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych z oddziałami w Londynie i w Nowym Jorku. Jego zadaniem było „stałe orientowanie jej członków w sytuacji międzynarodowej, prowadzenie działań popierających ideę Ligi Narodów, kontynuowanie prac przez grupy

¹ P. Gross: *Continuing the Inquiry: the Council on Foreign Relations from 1921 to 1996*. New York 1996, s. 5.

ekspertów oraz zacieśnianie współpracy między obu anglojęzycznymi krajami”².

Po powrocie do Stanów Zjednoczonych członkowie amerykańskiego oddziału Instytutu, na którego czele stanął Whitney H. Shepardson, zetknęli się z wciąż głęboko zakorzenionym izolacjonizmem i niechęcią Amerykanów do Ligi Narodów. Entuzjazm i zapał do działania, jakie charakteryzowały ich jeszcze w Paryżu, ustąpiły miejsca — jak określił to Shepardson — „fizycznemu i duchowemu załamaniu”³.

Rada ds. Stosunków Zagranicznych przed inkorporacją, czyli nowojorski klub ludzi wpływowych

W omawianym czasie w Stanach Zjednoczonych działało wiele organizacji o charakterze lobbystycznym, których celem było oddziaływanie na politykę prowadzoną przez Departament Stanu. Od roku 1910 funkcjonowała założona przez przemysłowca Andrew Carnegie’go — Carnegie Endowment for the International Peace, a od 1918 roku, utworzona przez „obywateli, którym na sercu leżały sprawy publiczne”⁴ — organizacja League of Free Nations, wspierająca politykę Wilsona i koncepcję utworzenia pokojowej organizacji międzynarodowej.

Inną organizacją był działający w tajemnicy od 1918 roku klub nowojorskich finansistów i prawników zrzeszonych pod nazwą Rada ds. Stosunków Zagranicznych (Council on Foreign Relations). Honorowym prezesem Rady został Elihu Root, prawnik, były sekretarz wojny i sekretarz stanu. Spotkaniom Rady przewodniczył inny nowojorski prawnik — Lidsay Russell, a szefem Komisji Finansów (Finance Committee) był Alexander Hamphill, prezes Guaranty Trust Bank. Spotkania Rady miały nieformalny i poufny charakter. W obiadach przez nią organizowanych uczestniczyła oświecona, liberalna awangarda starannie dobranych prawników i bankowców z Wall Street. Jak zostało to przedstawione w opracowaniu podsumowującym pierwszy rok działalności Rady, wydanym w roku 1919, „późną wiosną 1918 roku kilku dżentelmenów spotkało się na konferencji w Metropolitan Club w Nowym Jorku, by przedyskutować najbardziej interesujące i istotne zagad-

² W.H. Shepardson: *Early History of the Council on Foreign Relations*. Stanford 1960, s. 3.

³ *Ibidem*, s. 5.

⁴ *Ibidem*.

nienia dotyczące Stanów Zjednoczonych i stosunków z resztą świata”⁵. Jak dalej czytamy w tym dokumencie, głównym celem Rady było prowadzenie ciągłych konferencji w sprawach międzynarodowych, podczas których swoje stanowisko prezentowali finansisci, przemysłowcy, naukowcy i politycy, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Organizowanie spotkań i konferencji, nawet z największymi osobistościami świata nauki i polityki, nie miałyby większego sensu, gdyby wnioski i sugestie będące rezultatem prowadzonych dyskusji nie miały praktycznego zastosowania. W tym samym opracowaniu nakreślającym cele Rady czytamy: „To jest Rada inicjatyw — Rada inwencji. Planuje ona współpracę z rządem i wszystkimi istniejącymi agencjami międzynarodowymi i zespolenie wszystkich w jeden konstruktywny akord”⁶.

W ramach tak nakreślonego programu Rada planowała utworzyć grupy ekspertów, którzy prowadziliby regularne badania dotyczące kwestii międzynarodowych. Członkowie Rady mieli uczestniczyć w dyskusjach na temat przyszłości Chin i Rosji, Australii i Południowej Afryki oraz doktryny Monroe, ekspansji gospodarczej i możliwości wspierania przedsiębiorców amerykańskich przez rząd Stanów Zjednoczonych w ich działaniach poza granicami⁷. Mimo rosnącej opozycji skierowanej przeciwko internacjonalizmowi Wilsona, członkowie Rady popierali Ligę Narodów, byli także zainteresowani odejściem od polityki izolacjonizmu. Jak określił to Shepardson, członkowie Rady byli przede wszystkim „zainteresowani skutkami wojny, nakreślonymi warunkami pokoju i ich wpływem na powojenną gospodarkę”⁸. Wielu spośród członków podkreślało korzyści ekonomiczne wynikające z przystąpienia USA do Ligi Narodów.

Powstanie Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc.

Atmosfera polityczna w Stanach Zjednoczonych po przegranych przez Thomasa W. Wilsona wyborach prezydenckich w 1920 roku sprawiła, że członkowie Rady ds. Stosunków Zagranicznych stracili swój zapał, a ich entuzjazm po roku działalności przeszedł w stan hibernacji. W sytuacji pewnego uśpienia, jaka zapanowała zarówno w szeregach amerykańskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, jak i wśród członków Rady ds. Sto-

⁵ National Archives and Records Administration (dalej: NARA), Waszyngton D.C., RG 59. Department of State, Decimal Files 1910—1929, box 6501, Councilon Foreign Relations (dalej: CFR): *Handbook of the CRF*. New York 1919.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ W.H. Shepardson: *Early History of the Council...*, s. 4.

sunków Zagranicznych, doszło do zbliżenia obu organizacji⁹. Wspólnota interesów obu grup wydawała się oczywista. Jak ujął to Peter Gross, obecny członek Rady, był to związek, który udowodnił swoją użyteczność w nadchodzących dekadach, dostarczając „akademickich i rządowych ekspertyz, wychodzących naprzeciw biznesowym interesom, jednocześnie pomagając kreującą koncepcje polityczne sprawdzić, czy budują je na skale czy na piasku”¹⁰.

Do pierwszego spotkania przedstawicieli Instytutu Spraw Międzynarodowych i Rady ds. Stosunków Zagranicznych doszło 3 lutego 1921 roku w Nowym Jorku. Zaowocowało ono powołaniem do życia komitetu, którego zadaniem było scalenie obu organizacji. Sekretarzem komitetu został Whitney H. Shepardson, a przewodniczącym — Georgie W. Wickersham, prawnik z Wall Street i były prokurator generalny prezydenta Tafta. Po 5 miesiącach negocjacji członkowie Rady zgodzili się poszerzyć swój klub biznesmenów, jak to określił Shepardson, przez „selekcję i zaproszenie do członkostwa pewnej liczby rozważnie wybranych indywidualności”¹¹. Jak ustalił komitet założycielski, członkostwo w utworzonej organizacji było zastrzeżone tylko dla obywateli amerykańskich, ponieważ „dyskusje i inne spotkania, o charakterze tajnym, mogły być twórcze, jeśli uczestnicy i mówcy mieli pewność, że wszyscy inni obecni na sali są Amerykanami”¹².

29 lipca 1921 roku w Nowym Jorku został podpisany dokument inkorporacyjny, w którym określono zasady i cele, jak również nazwę powstałego klubu: Council on Foreign Relations Incorporated. Zarząd nowej Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc. po inkorporacji tworzyła 15-osobowa grupa złożona w większości z prawników, bankierów i ludzi nauki. Elihu Root został honorowym prezydentem nowej Rady, funkcję urzędującego prezydenta powierzono Johnowi W. Davisowi, wiceprezydentem został Paul D. Cavanaugh, a sekretarzem i skarbnikiem — Edwin F. Gay.

Cele i zadania Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc.

W raporcie (opublikowanym w listopadzie 1922 roku) podsumowującym pierwszy rok działalności Rady po inkorporacji podano, że liczba członków

⁹ P. Gross w *Continuing the Inquiry* stwierdza, że to członkowie Instytutu wyszli z inicjatywą współpracy, podczas gdy L. Shoup wymienia członków Rady jako grupę zabiegającą o połączenie obu organizacji.

¹⁰ P. Gross: *Continuing the Inquiry...*, s. 8.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, s. 9.

„rozważnie wybranych” wyniosła prawie 300 osób, wśród których znaleźli się Herbert H. Lehman, W. Averell Harriman i John Foster Dulles. W raporcie następująco zdefiniowano cele Rady: „Rada do Spraw Stosunków Zagranicznych Inc. ma na celu prowadzenie stałych konferencji dotyczących międzynarodowych aspektów polityki amerykańskiej, zagadnień ekonomicznych i finansowych. [...] Jest to, ni mniej, ni więcej, grupa ludzi, zainteresowanych szerzeniem wiedzy na temat stosunków międzynarodowych, a w szczególności rozwijaniem rozsądnej polityki zagranicznej Ameryki”¹³.

Gdy porównamy raport Rady po inkorporacji z programem Rady z 1919 roku, zauważymy, że wyznaczone cele się nie zmieniły. Nowej Radzie udało się zrealizować plan założony w dokumencie programowym z 1919 roku, a mianowicie stworzyć grupy naukowców, badaczy, ekspertów, które od 1922 roku w sposób ciągły prowadziły badania wyznaczające kierunki działań amerykańskiej polityki zagranicznej. Do życia powołane zostały grupy naukowe i grupy dyskusyjne, których zadaniem było odpowiednio: prowadzenie badań i poszukiwań w kwestiach międzynarodowych oraz prowadzenie rozmów i dyskusji. Spotkania niejednokrotnie owocowały publikacjami, których jednak nie traktowano jako wykładni stanowiska Rady, lecz jako indywidualną opinię jej członków i autorów¹⁴. Tak jak w wypadku Inquiry, spotkania Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc. miały charakter tajny, nie publikowano więc relacji z posiedzeń, a rezultaty badań poszczególnych grup badawczych były opatrzone klauzulą „poufne”. Jak określił to Walter Malloy, członek Rady, „Rada ds. Stosunków Zagranicznych nigdy nie uczestniczy w wydarzeniach o charakterze publicznym”¹⁵.

Jednym z pierwszych zadań, jakie postawiła sobie Rada ds. Stosunków Zagranicznych, była zmiana polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Członkowie Rady od początku swej działalności poruszali problem izolacjonizmu. „My musimy utrzymywać międzynarodowe stosunki — mówił I. Bowman, były członek Inquiry, pełniący wówczas funkcję wiceprzewodniczącego Rady — „bo jeśli nie zweryfikujemy naszego postępowania, będziemy w sytuacji, w jakiej znalazły się Niemcy przed rozpoczęciem wojny w 1914 roku. [...] Kiedy byliśmy mali, a nasza gospodarka nierozwinięta, mogliśmy prowadzić politykę izolacji, ale teraz takiej polityki prowadzić nam nie wolno”¹⁶. W związku z silnie zakorzenionym izolacjonizmem i niechęcią społeczeństwa, a także większości polityków amerykańskich do zaangażowania się w sprawy międzynarodowe, głównym zadaniem, jakie wyznaczy-

¹³ NARA, Waszyngton D.C., RG 59, Department of State, Decimal Files 1910—1929, box 6491, CFR: *Annual Report of the Council of Foreign Relations*. New York 1922, s. 1.

¹⁴ P. Gross: *Continuing the Inquiry...*, s. 11.

¹⁵ Ibidem, s. 10.

¹⁶ I. Bowman do S.P. Duggana, 5 listopada 1921, AGS. W: N. Smith: *American Empire, Roosevelt Geographer and the Prelude to Globalization*. Londyn 2003, s. 195.

ła sobie Rada, było przekonanie wpływowych osób do porzucenia polityki izolacji. Jednym ze sposobów, który miał pomóc w realizacji tego celu, było czasopismo „Foreign Affairs”.

„Foreign Affairs”

Na początku roku 1922 Edwin F. Gay, historyk ekonomii na uniwersytecie w Harvardzie, doszedł do wniosku, że najlepszym środkiem, który pozwoli przekonać opinię publiczną do proponowanych przez Radę kierunków polityki zagranicznej, będzie czasopismo, w którym omawiane będą problemy światowe. Gay przewidywał że stanie się ono „najlepszym na świecie źródłem informacji odnoszących się do wydarzeń ogólnoswiatowych, a przedstawianych w ujęciu naukowym”¹⁷. Przy czym autorami artykułów mieli być nie tylko naukowcy, lecz także politycy, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. W celu realizacji swej koncepcji Gay zwrócił się o pomoc do Archibalda C. Coolidge’a, historyka zajmującego się kwestiami Bliskiego Wschodu i Europy Wschodniej. Coolidge zgodził się przyjąć obowiązki redaktora naczelnego. W składzie rady edytorskiej oprócz Gaya i Coolidge’a znaleźli się również Isaaq Bosman, George H. Blakeslee, John W. Davis, Stephen Duggan, Allen W. Dulles, Harry A. Garfield, A. Lawrence Lowell, Charles Seymour oraz Hamilton Fish Armstrong, dziennikarz pracujący dla „The Post”.

Archibald Cary Coolidge 15 sierpnia 1922 roku w nocy edytorskiej do pierwszego wydania kwartalnika napisał, że „Foreign Affairs” są „efektem wysiłku poniesionego w celu [...] sprostania prawdziwej potrzebie”¹⁸. Głównym celem stawianym pismu, jak zostało to ujęte w dalszej części noty, było „prowadzenie dyskusji w kwestiach międzynarodowych” oraz „przewodzenie amerykańskiej opinii publicznej”¹⁹. W nocy podkreślono, że „Foreign Affairs” są „otwarte na różnorodne opinie raczej niż identyfikują się z jedną szkołą”²⁰ i „nie poświęcają się tylko jednej sprawie, jakkolwiek ważna by ona była”. Zaznaczono jednocześnie, że artykuły i zaprezentowane w nich opinie i problemy „muszą być kompetentne, [...] prawdziwe i przedstawione w sposób przekonujący”²¹.

¹⁷ E.F. Gay: *Editorial Statement*. „Foreign Affairs” 1922, T. 1, nr 1, s. 1.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem, s. 2.

²¹ Ibidem, s. 1.

Jak wynika z raportu wydanego przez Radę w 1924 roku, „»Foreign Affairs« stały się najbardziej autorytatywnym amerykańskim periodykiem, zajmującym się kwestiami stosunków międzynarodowych”²². Nowo powstały kwartalnik stanowił poważne ponadpartyjne forum do prezentowania zagadnień międzynarodowych oraz „różnorodnych opinii, które były wyzwaniem dla uważnego czytelnika i w konsekwencji zmuszały do refleksji”²³. W pierwszym numerze periodyku opublikowano artykuł Elihu Roota zatytułowany *Co warunkuje dyplomację*, w którym autor podkreślał, że Ameryka, „czy to prowadząca politykę izolacjonizmu, czy też nie, stała się światową siłą i jako taka zdecydowanie potrzebuje dobrze poinformowanej opinii publicznej”²⁴.

W założeniu twórców czytelnikami kwartalnika mieli być przede wszystkim urzędnicy wysokiego szczebla, dyplomaci i wszyscy pracownicy urzędów i instytucji, którzy zajmowali się polityką zagraniczną. Jak pisał L.H. Shoup, „»Foreign Affairs« były praktycznie jedynym periodykiem systematycznie czytany przez decydentów i ludzi wpływowych”²⁵. W ramach kampanii reklamowej, edytorzy przesłali pierwszy numer „Foreign Affairs” wpływowym osobistościom i znaczącym instytucjom jako zachętę nie tylko do prenumerowania, lecz także do publikowania artykułów w kolejnych numerach kwartalnika. I tak „Foreign Affairs” trafiły na biurka urzędników Departamentu Stanu USA, a także np. do rąk Karła Radka, ideologa radzieckiego bolszewizmu. Przez kolejne lata pismo było oficjalnie prenumerowane przez Departament Stanu.

Pierwotnie nie zakładano, że kwartalnik zdobędzie szerokie grono czytelników, licząc, że ograniczy się do wąskiej grupy polityków. Nie oznaczało to jednak, że był on niedostępny dla szerokiej grupy odbiorców. Pierwsze wydanie zostało opublikowane w nakładzie 500 egzemplarzy, wydanie grudniowe wzrosło już do 2 700, by następnie wiosną osiągnąć liczbę 5 tys. egzemplarzy²⁶. W raporcie z działalności Rady ds. Stosunków Zagranicznych za rok 1924 autorzy napisali, że „»Foreign Affairs« stały się najbardziej autorytatywnym przeglądem spraw międzynarodowych”²⁷. Pod koniec II wojny światowej, gdy znaczenie Rady wzrosło, nakład „Foreign Affairs” sięgał 17 tys. egzemplarzy.

²² NARA, Waszyngton D.C., RG 59, Department of State, Decimal Files 1910—1929, box 6491, *Annual Report of the Council...*, s. 1.

²³ P. Gross: *Continuing the Inquiry...*, s. 11.

²⁴ E. Root: *The Requisite for Popular Diplomacy*. „Foreign Affairs” 1922, T. 1, nr 1, s. 3.

²⁵ L.H. Shoup: *Imperial brain Trust: The Council on Foreign Relations and United States Foreign Policy*. Nowy Jork 2004, s. 18.

²⁶ Ibidem, s. 13.

²⁷ NARA, Waszyngton D.C., RG 59, Department of State, Decimal Files 1910—1929, box 6491, *Annual Report of the Council...*, s. 1.

Źródła finansowania, czyli związki Rady ds. Stosunków Zagranicznych Inc. z biznesem amerykańskim

Członkowie Rady od początku jej funkcjonowania byli zobligowani do płacenia składek członkowskich, które stanowiły połowę wpływów organizacji. Jednak z czasem, wraz ze wzrostem jej znaczenia i wpływu na politykę, wpłaty te stawały się coraz mniej znaczące w stosunku do wsparcia finansowego udzielanego przez fundacje i biznesmenów amerykańskich.

W momencie powołania do życia kwartalnika „Foreign Affairs” potrzebne środki zostały oszacowane na 125 tys. dol. Połowę tej sumy wpłacili członkowie Rady. Następnie dyrektorzy Rady wystosowali pismo do „tysiąca najbogatszych Amerykanów” z prośbą o wsparcie. W wyniku tego brakująca kwota znalazła się na koncie organizacji w ciągu kilku dni²⁸. W następnych latach około 26 amerykańskich firm wzięło udział w programie jej finansowania. Tuż przed czarnym czwartkiem na Wall Street Rada wycofała swoje środki z giełdy i za łączną sumę 300 tys. dol. zakupiła pięciopiętrowy budynek na 45 East 65th Street w Nowym Jorku, będący rodzinną rezydencją Franklina D. Roosevelta, gdzie przeniósła swoją siedzibę.

W latach 30. XX wieku znaczne środki finansowe zostały przekazane Radzie przez korporację Carnegie’go. Tylko w 1937 roku Rada otrzymała 50 tys. dol. na rozszerzenie swej działalności i otwarcie nowych oddziałów w innych miastach USA. Również od lat 30. działalność Rady finansowana była przez Rockefeller Foundation. W grudniu 1939 roku fundacja ta przyznała 44 500 dol. jako roczny budżet na badania prowadzone w ramach War and Peace Studies Project, by w następnych latach systematycznie zwiększać swoje wsparcie dla prowadzonych przez Radę projektów²⁹.

W 1945 roku Rada zmieniła po raz kolejny swoją siedzibę, przenosząc się do budynku Harold Pratt House przekazanego jej przez wdowę po właścicielu Standard Oil i członku Rady³⁰.

Od lat 50. XX wieku Rada jest współfinansowana przez nowo powstałą Ford Foundation, która w roku 1953 przyznała 100 tys. dol. na sfinansowanie działań prowadzonych w ramach projektu badań nad stosunkami amerykańsko-radzieckimi.

²⁸ Ibidem.

²⁹ NARA, Waszyngton D.C., RG 59, Department of State, Decimal Files 1930—1939, box 5071, nr dok. 811.43, *Council on Foreign Relations*.

³⁰ L.H. Shoup: *Imperial...*, s. 97.

Nakreślenie celów polityki zagranicznej USA i związku Rady z administracją w Waszyngtonie

Elementem realizacji zadań Rady ds. Stosunków Zagranicznych o charakterze opiniotwórczym było prowadzenie „ciągłych konferencji dotyczących spraw międzynarodowych”. W latach 1921—1938 każdy sekretarz stanu w czasie sesji Rady wygłosił przynajmniej jedną mowę dotyczącą polityki zagranicznej USA. Od połowy lat 20. XX wieku Rada zaczęła kłaść szczególny nacisk na prowadzenie systematycznych studiów i programów badawczych, których celem było (i w dalszym ciągu jest) opracowanie dalekosiężnych planów, pomocnych w rozwiązywaniu przyszłych problemów, z jakimi mogą zetknąć się Stany Zjednoczone w swej polityce zagranicznej.

Wpływ Rady na politykę Stanów Zjednoczonych wyraźnie wzrósł w czasie prezydentury Herberta Hoovera. Ówczesny sekretarz stanu Henry L. Stimson był członkiem Rady ds. Stosunków Zagranicznych. Stimson, podejmując różne decyzje, często kierował się opiniami Herberta Feisa, doradcy ds. ekonomicznych, również członka Rady. Jednak to właśnie w czasie kadencji Roosevelta Rada zaczęła wywierać znaczący wpływ na politykę zagraniczną Stanów Zjednoczonych. Norman H. Davis — bankier z Wall Street i jednocześnie wiceprezes Rady ds. Stosunków Zagranicznych (1933—1936), a następnie jej prezes (1936—1944), był bliskim przyjacielem i doradcą zarówno sekretarza stanu Cordella Hulla, jak i prezydenta Roosevelta.

Jednym z problemów wywołanych kryzysem światowym była powracająca kwestia izolacjonizmu charakteryzującego ówczesną politykę Stanów Zjednoczonych, który przyjął formę tzw. koncepcji samowystarczalności. Została ona opisana przez Charlsa A. Bearda w wydanej w 1934 roku książce *The Open Door at Home*. Rada pozostawała w wyraźnej opozycji do zaproponowanego programu, który w dużej mierze propagował politykę izolacjonizmu amerykańskiego. W artykułach napisanych przez Shepardsona (w kwietniu 1934 roku) i Lippmanna (w styczniu 1935 roku), opublikowanych na łamach „Foreign Affairs”, Rada ds. Stosunków Zagranicznych wyraziła swój wyraźny sprzeciw wobec koncepcji „otwartych drzwi na rynek wewnętrzny”.

Wyniki pracy Rady ds. Stosunków Zagranicznych stymulowały działania półoficjalnej Commission of Inquiry, zajmującej się kreowaniem polityki ekonomicznej USA, która została powołana przez prezydenta Roosevelta w listopadzie 1933 roku. Trzech na siedmiu pracowników komisji było członkami Rady ds. Stosunków Zagranicznych. Po kilku miesiącach pracy Commission

of Inquiry przedstawiła prezydentowi Rooseveltowi projekt, który zakładał, że Stany Zjednoczone powinny odrzucić nawet częściową koncepcję samowystarczalności na rzecz promowania amerykańskiego eksportu i handlu światowego jako antidotum na kryzys³¹.

W czasie piętnastu lat działalności Rada stała się znaczącą instytucją — zarówno dzięki swym członkom, magazynowi „Foreign Affairs”, który wywierał coraz większy wpływ na opinię publiczną, prowadzonym badaniom i programom naukowym, jak i przede wszystkim dzięki efektywnemu oddziaływaniu na politykę Stanów Zjednoczonych i jej coraz silniejszym personalnym związkom z Departamentem Stanu³².

Wraz z wybuchem w 1939 roku wojny w Europie rola Rady wzrosła jeszcze bardziej. Jak określił to John W. Davis w 1944 roku, Rada ds. Stosunków Zagranicznych „spełniała coraz bardziej istotną funkcję w okresie lat 20-tych i 30-tych; ale to w momencie wybuchu drugiej wojny światowej pokazała, jak jest ważna”³³.

Członkowie Rady doszli do przekonania, że w związku z toczącą się w Europie wojną konieczne jest przygotowanie zaawansowanych planów, które wyznaczą kierunek polityki zagranicznej USA na czas konfliktu zbrojnego i przyszłego pokoju. Isaiah Bosman, kluczowa postać Inquiry, mająca ogromne doświadczenie w prowadzeniu tego typu badań i opracowywaniu strategii przyszłych działań USA na arenie międzynarodowej, stwierdził, że „nie można powtórzyć błędów z konferencji w Paryżu i dlatego nakreślenie planów przyszłego porządku świata jest konieczne”³⁴.

War and Peace Studies Project

Zaledwie dwa tygodnie po wybuchu wojny Hamilton Fish Armstrong, edytor „Foreign Affairs”, i Walter H. Mallory, prezes Rady, udali się do Waszyngtonu na spotkanie z asystentem sekretarza stanu, również członkiem Rady, Georgiem S. Messersmithem. Efektem spotkania, które odbyło się 12 września 1939 roku, było podpisanie deklaracji ścisłej współpracy Departamentu Stanu i Rady ds. Stosunków Zagranicznych. Przedstawiony przez

³¹ Ibidem, s. 27.

³² NARA, Waszyngton D.C., RG 59, Department of State, Decimal Files 1930—1939, box 5070, *A Record of Fifteen Years*. Nowy Jork 1937, s. 5.

³³ NARA, Waszyngton D.C., MDLC, box 114, Philip C. Jessup Papers: John W. Davis do Philipa C. Jessupa, 22 czerwca 1944 r.

³⁴ W. Diebold: *Wywiad, listopad 1972*. W: L.H. Shoup: *Imperial...*, s. 119.

Radę plan stworzenia grup badawczych, mających opracować dalekosiężne plany na czas wojny i pokoju, został w pełni zaakceptowany przez sekretarza stanu Cordella Hulla na kolejnym zebraniu.

W połowie grudnia 1939 roku w domu Messersmitha doszło do nieformalnego spotkania roboczego przedstawicieli Departamentu Stanu i Rady ds. Stosunków Zagranicznych. Uzgodniono wówczas, że Rada utworzy kilka grup badawczych, by „monitorować przebieg wojny i określić, jak te wrogie działania wpływają na bezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych, oraz by wypracować konkretne propozycje rozwiązań”³⁵. Przedsięwzięcie to zostało nazwane War and Peace Studies Project. W grudniu 1939 roku powołano Komitet Sterujący (Steering Committee) do kierowania i monitorowania prac poszczególnych grup w ramach właśnie rozpoczętego projektu. Głównymi członkami Komitetu byli Norman H. Davis — prezydent, Hamilton Fish Armstrong — jego zastępca, Walter H. Mallory — sekretarz, a także Whitney H. Shepardson, Allen W. Dulles, Hanson W. Baldwin, Alvin H. Hansen, Jacob Viner oraz Isaiah Bowman.

Jak czytamy w dokumencie zatytułowanym *Wstępny projekt działania personelu w ramach projektu War and Peace Studies*: „[...] celem Projektu było wyznaczenie interesów Stanów Zjednoczonych w ramach toczącej się wojny i przygotowanie materiałów, które będą wykorzystane w momencie podpisywania umów pokojowych”³⁶. Unikalną funkcją inicjatywy War and Peace Studies było „zastosowanie praktycznego doświadczenia, które stanowiłoby rodzaj filtra dla efektów przeprowadzonych badań naukowych”³⁷. Innymi słowy, memoranda i rekomendacje przesyłane do Departamentu Stanu miały być nie tylko błyskotliwymi pomysłami poszczególnych ekspertów, lecz także efektem pracy całej grupy i jako takie wyznaczać miały przyszłe cele polityki międzynarodowej Stanów Zjednoczonych.

Ponieważ zakres planowanych badań był rozległy, podzielono go na cztery obszary tematyczne, w obrębie których praca została przypisana odpowiednim grupom: Zbrojeniowej, Ekonomiczno-Finansowej, Politycznej i Terytorialnej. W 1941 roku powołano jeszcze Grupę Celów Pokojowych Narodów Europejskich.

Przyjęty plan pracy w ramach Projektu War and Peace Studies przewidywał następujące procedury:

1. „Zostaną utworzone małe grupy do prac w poszczególnych obszarach. Członkowie będą dobierani na podstawie ich wiedzy, mądrości i doświadczenia”³⁸.

³⁵ L.H. Shoup: *Imperial...*, s. 120.

³⁶ Mudd Manuscript Library [dalej: MML] Princeton: *Council on Foreign Relations Records* (MC#104), Relations with State Department, 1940—1946, box 298, folder 3.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

2. Na czele każdej grupy stanie sprawozdawca, którego zadaniem będzie przewodniczyć w pracach grupy, wyznaczać jej cele w porozumieniu z Departamentem Stanu, opracowywać memoranda.

3. Każda grupa będzie miała swego sekretarza, osobę z doświadczeniem naukowym, który będzie nadzorował prowadzone badania, przeprowadzał kontrolę dokumentacji i nakreślał szczegółowe cele spotkań.

4. Koordynacja prac pomiędzy poszczególnymi grupami będzie prowadzona przez wyznaczonych członków, biorących udział we wszystkich spotkaniach każdej z grup³⁹.

Sprawozdawcami w poszczególnych grupach byli: Alvin Hansen i Jacob Viner w Grupie Ekonomiczno-Finansowej, Isaiach Bowman w Grupie Terytorialnej, Allen W. Dalles w Grupie Zbrojeniowej, Whitney H. Shepardson oraz Hanson Baldwin w Grupie Politycznej i Hamilton Fish Armstrong w Grupie Celów Pokojowych Narodów Europejskich. Pierwszym sekretarzem projektu był Francis P. Miller, który następnie otrzymał propozycję pracy w Departamencie Stanu w Waszyngtonie. Całemu przedsięwzięciu przewodniczył Norman H. Davis, a funkcję dyrektora generalnego pełnił Walter H. Mallory. Komitet Sterujący wyznaczał tematy prac w poszczególnych grupach, które z kolei, po przeprowadzonych badaniach i dyskusjach, wypracowywały zalecenia przekazywane następnie — najczęściej w formie memoranda — do Departamentu Stanu i prezydenta.

W marcu 1940 roku to właśnie Grupa Terytorialna, na której czele stał Bowman, przesłała do Departamentu Stanu i prezydenta Roosevelta memorandum, w którym przedstawiono strategiczne znaczenie Grenlandii i sugerowano objęcie jej doktryną Monroe w nadziei, że powstrzyma to Niemców przed podporządkowaniem sobie tego terytorium. Zgodnie z tą doktryną, ogłoszoną 2 grudnia 1823 roku, „Stany Zjednoczone Ameryki uznają za akt agresji wymagający interwencji USA jakiegokolwiek działanie, skierowane przez państwa Europy przeciwko któremukolwiek z krajów obu Ameryk”⁴⁰. 18 kwietnia 1940 roku, po zajęciu Danii przez Niemców, prezydent Roosevelt, po przeprowadzeniu dodatkowych konsultacji z Bowmanem, ogłosił na konferencji prasowej, że Grenlandia należy do kontynentu amerykańskiego⁴¹.

8 sierpnia 1940 roku Isiah Bowman w swym liście do Josepha Willitisa z Rockefeller Foundation pisał o spotkaniu z Henrym Wallecem, ministrem rolnictwa. Rozmowa ta dotyczyła spotkania rządu w sprawie Grenlandii i innych obszarów wpływów na Zachodniej Półkuli. Wzięli w nim udział m.in. Wallece, prezydent Roosevelt i sekretarz stanu Hull. W trakcie spotkania

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ R. Trembley: *The New American Empire*. Haverford 2004, s. 133.

⁴¹ L.H. Shoup: *Imperial...*, s. 123.

prezydent, przedstawiając swoje stanowisko w sprawie Grenlandii, praktycznie cytował treść memorandum opracowanego przez Grupę Terytorialną⁴².

W połowie października 1940 roku Grupa Ekonomiczno-Finansowa w memorandum (E-B19) podsumowała swą pracę, wysuwając propozycję polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Jak określono to we wstępie, celem dokumentu przesłanego do prezydenta Roosevelta i Departamentu Stanu było „określenie politycznych, militarych, terytorialnych i ekonomicznych potrzeb Stanów Zjednoczonych, jako potencjalnego przywódcy tej części świata, która nie była okupowana przez Niemców, czyli Zjednoczonego Królestwa, Zachodniej Półkuli i Dalekiego Wschodu”⁴³.

24 lipca 1941 roku Rada ds. Stosunków Zagranicznych w kolejnym memorandum przesłanym do prezydenta i Departamentu Stanu przedstawiła swój pogląd dotyczący narodowego interesu. Zaprezentowała koncepcję Grand Area, podkreślając jej ogromną rolę w amerykańskiej polityce, zarówno biorąc pod uwagę aspekty ekonomiczne, polityczne, jak i military. W memorandum propagowano koncepcję ekspansjonizmu amerykańskiego, której twórcą był Isaiah Bowman. Według niego obszar poza kontynentem europejskim, zwany Grand Area (Wielki Obszar), był terenem, który Stany Zjednoczone powinny zagospodarować ekonomicznie. „Ten Wielki Obszar jest potencjalnie dostępny dla nas i na jego bazie Stany Zjednoczone powinny oprzeć swoją politykę [...], by zbudować zintegrowaną światową gospodarkę, w celu ekonomicznej unifikacji świata”⁴⁴.

Ta sama grupa w memorandum E-B34 stwierdziła, że „w wypadku amerykańsko-brytyjskiego zwycięstwa wiele należy zrobić, by przemodelować świat, a szczególnie Europę, w czym bardzo pomocne wydaje się stworzenie Grand Area. W okresie przejściowym Grand Area może być ważnym czynnikiem stabilizującym światową ekonomię. Bardzo prawdopodobne jest, że instytucje wykształcone w celu integracji Grand Area okażą się przydatne w rozwiązywaniu problemów europejskich i być może okaże się możliwym połączenie gospodarek poszczególnych krajów europejskich z gospodarką Grand Area”⁴⁵. W zakończeniu memorandum Grupa Ekonomiczno-Finansowa podkreśliła konieczność utworzenia międzynarodowych instytucji stabilizujących wartość walut, jak również międzynarodowych systemów bankowych, wspierających inwestycje i rozwój tych terenów. W ten sposób grupa zaproponowała, na tym wczesnym etapie, utworzenie Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Banku Światowego, których

⁴² MML Princeton: I. Bowman: *List I. Bowmana do Dr. J.H. Willitsa*. Relations with State Department, 1940—1946, box 298, folder 3.

⁴³ MML Princeton: CRF: *Memorandum E-B34 1941*. War and Peace Studies, box 5, folder 2.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

struktury i działanie zostały w sposób szczegółowy przedstawione przez Radę w lutym 1942 roku.

Od samego początku swej działalności Rada ds. Stosunków Zagranicznych stawiała pytanie, czy gospodarka Stanów Zjednoczonych może być oparta na koncepcji samowystarczalności. W swych badaniach wykazała, że Ameryka nie może pozwolić sobie na odcięcie się od rynków Imperium Brytyjskiego, Azji czy Zachodniej Półkuli. Stworzenie koncepcji Grand Area, jej zunifikowanie i obrona wyznaczyły nowe cele w ramach narodowego interesu Stanów Zjednoczonych. Konsekwencją tego było przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny, a następnie przeorganizowanie świata zgodnie z amerykańską wizją wypracowaną przez Radę ds. Stosunków Zagranicznych.

Po ataku na Pearl Harbor prace w ramach Projektu War and Peace Studies jeszcze bardziej zintensyfikowano. Zaczęto analizować cele pokojowe uczestników konfliktu, wzrosła również liczba członków w poszczególnych grupach. Doszło do jeszcze większego zacieśnienia współpracy między Radą a Departamentem Stanu. Współpraca ta przyjęła bardziej formalny charakter, chociaż w dalszym ciągu była utrzymywana w tajemnicy. I tak, w grudniu 1941 roku, z inicjatywy członków Rady, w ramach struktur Departamentu Stanu został powołany Komitet Doradczy ds. Powojennej Polityki Zagranicznej. Projekt organizacyjny i cele nowego ciała doradczego zostały określone już we wrześniu 1940 roku w memorandum autorstwa Normana H. Davisa i Leo Pasvolskiego, doradcy w Departamencie Stanu i członka Rady ds. Stosunków Zagranicznych.

Struktura Komitetu Doradczego ds. Powojennej Polityki Zagranicznej odpowiadała strukturze organizacyjnej Projektu War and Peace Studies. Zostały powołane podkomisje, które miały te same nazwy, co grupy w ramach projektu (terytorialna, zbrojeniowa, polityczna, ekonomiczna). Sprawozdawca każdej grupy był jednocześnie przewodniczącym odpowiadającej jej podkomisji Komitetu Doradczego. Na czternastu członków Komitetu Doradczego ds. Powojennej Polityki Zagranicznej, będącego organizacją rządową, ośmiu należało do Rady ds. Stosunków Zagranicznych. Niewątpliwie taki układ dawał możliwość forsowania projektów opracowywanych bezpośrednio przez Radę. Jak analizuje to Laurence H. Shoup w swej historii Rady zatytułowanej *Imperial Brain Trust*, plany działań opracowane przez poszczególne podkomisje w ramach Komitetu Doradczego ds. Powojennej Polityki Zagranicznej kierowane do prezydenta Roosevelta prezentowały koncepcje zbieżne z sugestiami wysuniętymi w memorandumach opracowanych przez członków Rady w ramach Projektu War and Peace Studies.

Po zakończeniu w 1943 roku prac w ramach Projektu War and Peace Studies, opisanego w niniejszym artykule bardzo skrótowo, członkowie Rady w dalszym ciągu aktywnie uczestniczyli w działaniach, które w sposób istotny wpływały na kreowanie polityki zagranicznej USA.

Członkowie Rady ds. Stosunków Zagranicznych brali czynny udział w konferencji w Dumbarton Oaks w 1944 roku oraz w konferencji w San Francisco w roku następnym, współuczestniczyli też w opracowywaniu schematu organizacyjnego i zadań przyszłej organizacji pokojowej — ONZ. Jej członkowie wchodzili w skład tzw. Agenda Group — najbliższej grupy doradców prezydenta Roosevelta. A na łamach „Foreign Affairs”, czasopisma, które w tym okresie miało dużą poczytność wśród pracowników Departamentu Stanu, publikowano wiele artykułów odnoszących się do zmieniającej się sytuacji politycznej świata.

By wskazać przykład potwierdzający znaczącą rolę, jaką odegrała Rada również w okresie powojennym, wystarczy odnieść się do artykułu opublikowanego w „Foreign Affairs” z 1947 roku *The Sources of Soviet Conduct*. Jego autorem był członek Rady ds. Stosunków Zagranicznych — George F. Kennan, ukrywający się pod pseudonimem „X”, którego kluczowe hasło *containment* („powstrzymanie”) było początkiem rozluźnienia stosunków ze Związkiem Radzieckim i wyznaczyło zimnowojenny kurs amerykańskiej polityki zagranicznej na ponad pół wieku.

Rada ds. Stosunków Zagranicznych Inc. dzisiaj

Rada ds. Stosunków Zagranicznych Inc. jest organizacją pozarządową, działającą nieprzerwanie, od powstania w 1921 roku, której główne cele są w dalszym ciągu tożsame z zadaniami postawionymi Radzie w jej dokumencie inkorporacyjnym. Organizacja ta ma charakter lobbystyczny i związana jest przede wszystkim z establishmentem Wschodniego Wybrzeża Stanów Zjednoczonych.

Niewątpliwie sposoby działania Rady zmieniły się od czasu jej powołania. W dobie Internetu nie sposób zachować całkowitej poufności, która charakteryzowała aktywność Rady przede wszystkim w czasie od wybuchu II wojny światowej. Jej prace były wówczas utrzymywane w ścisłej tajemnicy, a dokumenty przesyłane czy to w formie memorandum, czy korespondencji do Departamentu Stanu, były opatrzone klauzulą tajności (*confidential*).

W latach 70. XX wieku nastąpiło odtajnienie części dokumentów dotyczących działalności Rady, ale dopiero od lat 90. dostęp do nich nie wymaga uzyskania zgody organizacji.

Działalność Rady ds. Stosunków Zagranicznych i jej wpływ na amerykańską politykę nie został jeszcze opisany w polskiej literaturze, natomiast wiele opracowań na ten temat wydano na rynku amerykańskim. Co pewien czas w prasie amerykańskiej można znaleźć odniesienia do działal-

ności członków Rady. W 1975 roku w „New York Times” pisano: „W skład Rady wchodzi najbardziej wpływowi ludzie rządu, biznesu, edukacji i prasy. [...] Rada od prawie pół wieku w istotny sposób kształtuje amerykańską politykę zagraniczną”⁴⁶. Laurence H. Shoup i William Minter w swym opracowaniu historii Rady ds. Stosunków Zagranicznych podkreślili, że „Rada [...] odgrywa kluczową rolę w modelowaniu amerykańskiej polityki zagranicznej. Na płaszczyźnie Rady wiodące sektory wielkiego biznesu spotkały się z naukowcami w celu wypracowania ogólnych ram polityki międzynarodowej”⁴⁷. Jak określili to sami członkowie Rady: Richard Barnet i Theodor White, „choć uważana za prywatną organizację, Rada ds. Stosunków Zagranicznych była nazywana »faktycznym« Departamentem Stanu, a bycie jej członkiem gwarantowało karierę polityczną”⁴⁸.

Do członków Rady, którzy bezpośrednio działali w strukturach Departamentu Stanu USA należeli m.in. Sumer Wells, podsekretarz stanu w administracji Roosevelta, Leo Pasvolsky, którego rola jako doradcy i współtwórcy ONZ jest nie do przecenienia, William A. Harriman, ambasador USA w ZSRR w latach 1943—1946, Dean Acheson, sekretarz stanu Harry S. Truman, Georg F. Kennan, Allen W. Dulles, współtwórca CIA pełniący funkcję dyrektora w Radzie przez ponad czterdzieści lat, jego brat John Foster Dulles, sekretarz stanu w trakcie prezydentury Eisenhowera, Henry Kissinger, Zbigniew Brzeziński, David Rockefeller, przewodniczący Rady w latach 1970—1985, czy wreszcie Georg W. Bush.

W Radzie ds. Stosunków Zagranicznych obecny jest również polski akcent. Oprócz wymienionego już Zbigniewa Brzezińskiego, jej członkiem był także dziennikarz Zygmunt Nagórski, a obecnie jest nim także jego syn Andrzej. W swej autobiografii zatytułowanej *From Warsaw to Wherever* Zygmunt Nagórski pisał, że Rada „otwiera drzwi do politycznej kariery nie tylko w kraju, ale i za granicą [...] i jest na szczycie listy najbardziej znaczących pozarządowych organizacji w Stanach Zjednoczonych”⁴⁹.

⁴⁶ „New York Times” 1975, vol. 14, s. 8.

⁴⁷ L.H. Shoup: *Imperial...*, s. 5.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Z. Nagórski: *From Warsaw to Wherever*. Waszyngton 2007, s. 278.

Elzbieta Wronka

A brief history of the Council on Foreign Relations and its influence on American foreign policy in the years 1921—1941

Summary

The goal of the article is to present the story of the founding of the Council on Foreign Relations and show its activity aiming at creating the goals of the foreign policy of the United States in the years 1921—1941.

The Council on Foreign Relations is a lobby-type organization, members of which are politicians, scientists and businessmen. Ostensibly, the Council is one of many organizations of this kind in the territory of the USA, but the in-depth research has proved that the Council's influence on American international affairs has been unprecedented.

In the article there were presented previously acting organizations, such as: "The Inquiry", the American Institute of International Affairs and the Council on Foreign Relations (before incorporation). They became the base for setting up the "proper" Council on Foreign Relations Inc.

In the subsequent parts of the study there are described the goals and forms of activities carried by the organization, including starting up a periodical *Foreign Affairs*. There has also been outlined the ways of financing the Council. The author focused the most of her attention on the works completed by Council on Foreign Relations within the War and Peace Studies Project, the goals of which were to work out new directions of American foreign policy at the close of World War I, abandoning the policy of isolationism, and to redefine the concept of the "national interest".

The author tried to show that the impact of the Council on the American foreign policy — by means of the periodical *Foreign Affairs*, their "constant conferences", memoranda written by particular research groups working within the War and Peace Studies Project, tidying up the personal relations with the US Department of State (many among the members of the Council were also the active officials of the Department of State) — largely contributed to the United States entering World War II.

The present study is based on materials and documents gathered by the author during a preliminary archival research in National Archives and Records Administration Archives in Washington and in Mudd Manuscript Library in Princeton as well as English-language publications presenting the history and activities of Council on Foreign Relations.

Elzbieta Wronka

Eine kurze Geschichte des Auslandsrates und dessen Einfluss auf amerikanische Außenpolitik in den Jahren 1921—1941

Zusammenfassung

Das Ziel der vorliegenden Monografie ist, die Geschichte des Auslandsrates (Council on Foreign Relations) und dessen Tätigkeit — die Schöpfung von der Außenpolitik der USA in den Jahren 1921—1941 darzustellen.

Der Auslandsrat ist eine sich mit dem Lobbying beschäftigende Organisation, deren Mitglieder Politiker, Wissenschaftler und Geschäftsleute sind. Dem Anschein nach ist er eine von mehreren solchen Organisationen auf dem Gebiet der Vereinigten Staaten, doch dessen Einfluss auf die amerikanische Außenpolitik war beispiellos.

Die Verfasserin schildert die Tätigkeit von früher handelnden Organisationen: Inquiry, dem Amerikanischen Außeninstitut und dem Auslandsrat (vor der Inkorporation). Sie waren die Grundlage des „richtigen“ Auslandsrates Inc.

In den nächsten Teilen der Monografie werden Ziele, Finanzierungsmittel und verschiedene Formen der Tätigkeit des Rates, darunter auch die Gründung des Periodikums „Foreign Affairs“ beschrieben. Besonders viel Aufmerksamkeit schenkte die Verfasserin der Tätigkeit des Rates im Rahmen des Projektes „War and Peace Studies Project“, dessen Zweck war, neue Richtlinien der amerikanischen Politik auszuarbeiten, mit der isolationistischen Politik zu brechen und das „Interesse des Volkes“ wieder aufzureißen.

In ihrer Arbeit versucht die Verfasserin nachzuweisen, dass der die amerikanische Politik mittels des Periodikums „Foreign Affairs“ beeinflussende Auslandsrat, „ständig veranstaltete“ Konferenzen, die von den einzelnen Forschungsgruppen im Rahmen des Projektes „War and Peace Studies“ herausgegebenen Memoranden und die Festigung von persönlichen Verbindungen zum Staatsministerium (viele Auslandsratsmitglieder waren gleichzeitig im Staatsministerium angestellt) — in großem Maße dazu beigetragen haben, dass die USA in den zweiten Weltkrieg eingetreten sind.

Die vorliegende Monografie basiert auf Urkunden, die von der Verfasserin in den NARA-Archiven in New York und in Mudd Manuscript Library in Princeton durchgeführten Umfrage gesammelt wurden und auf die in der englischen Sprache veröffentlichten Publikationen über die Geschichte und Tätigkeit des Auslandsrates.